

בשבילי הפרשה

ישיבת מיר ירושלים

גיליון שבועי לתלמידי, בוגרי וידידי ישיבת מיר

פרשת נח, תשפ"ה

זמני כניסת שבת

Baltimore, MD - 5:46	Minneapolis, MN - 5:42
Brooklyn, NY - 5:33	Miami, FL - 6:20
Chicago, IL - 5:24	Monsey, NY - 5:33
Houston, Texas - 6:16	Montreal, Quebec - 5:22
Johannesburg, S. Africa - 6:06	Passaic, NJ - 5:33
Lakewood/Deal, NJ - 5:35	Toronto, Ontario - 5:49
London, UK - 4:17	Yerushalayim - 4:13
Los Angeles, CA - 5:41	Zurich, Switzerland - 4:50

בשבילי הלכה

ע"י הרב הגאון מאיר צבי שפיצור שליט"א
הערות בעניני הלכה. הלכה למעשה יש לשאול לרב

מאבד עצמו לדעת

כתיב ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש ופירש"י השופך דם עצמו. ופי' החזקוני דע"כ דהיינו שידרוש ממנו לעוה"ב. וכתב שם בתורה תמימה דמכאן מקור מה שאומרים המאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב.

ובתוי"ט ר"פ חלק כתב המקור כמו שאמרו בר"פ חלק דאחיתופל אין לו חלק לעוה"ב ולא אמרו טעם בגמרא אלא משום דכתיב בשמואל ב' י"ז כ"ג שהרג עצמו וזהו דכתיב ויקבר וימות שמת גם אחר קבורה והיינו בעוה"ב. וכ"כ שם בתפא"י אות י"ב ובש"ת טוב טעם ודעת רפ"ה. ובלחם שמים על פ' חלק כתב דמקור שהמאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב הוא בתוספתא במס' שמחות וכבר תמה עליו בתפא"י שלא מצא כן במס' שמחות. אך פירשו כוונת היעב"ץ למה שאמרו שם בפ"ב המאבד עצמו לדעת וכו' ר' ישמעאל אומר קורין אותו אוי נטלה ומבואר שם דהיינו קללה.

וע' פנ"י ב"מ נ"ט דמתכבד בקלון חבירו אין לו חלק לעוה"ב, וראיה כי תמר היתה בכלל מאבד עצמו לדעת אין לו חלק לעוה"ב והרי יש לה עצה לביישו, ועכצ"ל דגם לביישו אין לו חלק לעוה"ב. (ויש להעיר חדא דרמב"ם כתב דוקא רגיל, ועוד דאם הטעם עמש"כ פ' וישב בשם פהמ"ש משום נפש גרועה, ולכא' העושה כן להציל עצמו לא חשיב נפש גרועה).

וע' יד שאלו שמה"ה' שהק' על הפנ"י מנליה לענין מאבד עצמו לדעת דאין לו חלק לעוה"ב. וע' שו"ת אבן יקרה נ"ו מה שהשיב בזה לבעל שו"מ עצמו.

וע' תשובה מאהבה ח"ג שהביא ראייה מגיטין נ"ז ששאלו אם אנו טובעין בים אנו באין לחיי עוה"ב.

וע' רמב"ם פ"ב מרוצח ה"ב וכן ההורג את עצמו וכו' שופך דמים הוא ועון הריגה בידו וחייב מיתה לשמים ואין בהן מיתת ב"ד. ומביא שם הלכה ג' מקרא הנ"ל ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש. ויש לדון במה שכתב דחייב מיתה לשמים, ואולי כוונתו כמ"ש התו"ת דאין לו חלק לעוה"ב.

וע' האלף לך שלמה שכ"א להוכיח שאין לו חלק מע"ז י"ח ע"א בר' חנינא בן תרדיון שהיה עוסק בתורה ומקהיל קהלות ברבים ושאל לר' יוסי בן קסמא מה אני לחיי עוה"ב

וישאר אך נח (ח, כג)

רש"י: ומדרש אגדה, היה גונח וכוהה דם מטורח הבהמות והחיות. ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והכישו, ועליו נאמר (משלי יא, לא) הן צדיק בארץ יושלם.

הקשה מרן ראש הישיבה הגאון הרב נחום פריצוביץ זצלה"ה: הנה יש לתמוה, מדוע נענש נח שהכישו ארי על פעם אחת יחידה ובודדת שאיחר להביא מזונות לארי, והרי ידוע שנח מסר את נפשו על הברואים בתיבה, ומטעם זה הותרה לו אכילת בעלי חיים לאחר המבול, וכן איתא בחז"ל ששם בן נח אמר לאברהם 'שינה לא נתנו לעינינו כל שנת המבול', א"כ מדוע נענש כך על פעם אחת שאיחר לתת מזונות לארי?

וביאר: מכאן מוכח שחיוב עשיית חסד הוא אינו כענין מידת חסידות, אלא הוא חיוב גמור, ואם אין איש אחר שיוכל לעשות את החסד, הרי האדם מחוייב בו בחיוב גמור עד כדי מסירות נפש, וכיון שבזמן המבול בתוך התיבה לא היו כי אם נח ובניו, הרי שהם נתחייבו לעשות חסד ולזון את כל הבריות בחיוב גמור, לכן אפילו על פעם אחת ויחידה שאיחר נח במזונותיו של הארי, הוא נענש על כך.

מאידך, אף שהיו חייבים לזון את בעלי החיים שבתבה, מכל מקום כיון שעל ידם התקיימו כל הברואים, לכן הותרה להם אכילתם כשיצאו מן התיבה.

בנין נחום

הודאה על נס הצלת הצלת הישיבה

שתי ישיבות קבע הקב"ה לישראל שיהיו הוגים בתורה יומם ולילה, ואותם שתי ישיבות לא ראו שבי ולא שמד ולא שלט בהן לא יוון ולא אדום (מדרש תנחומא פרשת נח)

דברי המדרש שנאמרו בשעתם על ישיבות סורא ופומבדיתא, הינם בגדר "מעשי אבות סימן לבנים" ביחס להצלתה המופלאה של הישיבה בשלמותה בימי הזעם של מלחמת העולם הראשונה והשניה ורצף הלימוד שבה כבר למעלה ממאתיים שנה.

וכן כותב מרן ראש הישיבה הגאון הרב אליעזר יהודה פינקל זצלה"ה בהקדמה לספרו 'דברי אליעזר' אודות ניסי הצלתה של הישיבה בשנות השואה הנוראה:

"...והודאה מיוחדת "ברוך הטוב והמטיב" על נסי השי"ת בזמן המלחמה האחרונה - שהצילנו יחד עם הישיבה הקדושה בשנת תש"א, ומגיא ההריגה בליטא - רוסיא נמלטנו למקומות מבטחים. הצלתנו זאת - היתה רצופה שלשלל של ניסים גלויים ונסתרים לאין חקר, ובחוש ראינו את השגחתו של נותן התורה שהבטיחנו - שלא תשכח מפני זרעו. וכמעט כל אשר לא עזב את הישיבה הקדושה בעתות נידודיה - ניצול עמה.

וגם בגלות הישיבה לארצות רחוקות ובמצבים הקשים ביותר - המשיכו והגבירו תלמוד תורתם ביתר שאת, וזכו שמשם יתד ופינה להרבצת תורה ולהרמת קרן התורה והיראה, בארץ ובחו"ל, ונתקיים בהם והיה המחנה הנשאר לפליטה".

דברי רבותינו

דברי הימים

עמלה של תורה

מעונשו של בלעם שנענש במיתה.

כבר ביארנו פעמים רבות [עי' "שיחות מוסר" מאמר כט], כי מכאן למדים אנו את גודל ערכם של ה"חיים", שעליהם אמר הכתוב, "מה יתאונן אדם חי" (איכה ג, לט), ופירש"י (קידושין פ, ב): "מה יתרעם אדם על כל הקורות הבאים עליו, אחר החסד שנעשה עמו בזאת שניתנו לו חיים". וביארנו בארוכה, שכיון שאדם מרגיש את גודל החסד שנעשה עמו בזאת שניתנו לו חיים, שוב אין לו מקום להתאונן על יסורים, כי לנוכח האושר הגדול שיש ב"חיים", אין מורגשים כלל היסורים. משל למה הדבר דומה? לאדם שנפלה בגורלו זכיה גדולה, ובאותה שעה נקף אצבעו, האם ירגיש בשעת אושר זו צער או כאב? כך גם צריך להיות יחסו של האדם אל היסורים.

לכן ע"פ האמת, עם כל יסוריו של איוב, עונשו של בלעם גדול יותר. כי איוב, עם כל יסוריו – חי הוא! ומה יתאונן אדם חי, די לו שהוא חי. ואילו בלעם איבד את החיים ועונשו גדול מאוד. ואם כי לאדם עצמו קשים היסורים יותר מן המיתה, וכמו שאמרו חז"ל שאילו היו מייסרים את חנניה מישאל ועזריה היו עובדים לצלם, אולם במהותו, עונש מיתה גדול הוא לאין שיעור מעונש היסורים, וזהו שאמר דוד המלך ע"ה: "יסר יסרני ייָה ולמות לא נתנני" (תהלים קיח, יח).

ואמרו חז"ל (דברים רבה פי"א ז'): "באותה שעה אמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם אם אין אתה מכניס אותי לארץ ישראל, הניח אותי בעוה"ז ואחיה ולא אמות וכו', אמר משה לפני הקב"ה אם אין אתה מכניס אותי לארץ ישראל, הנח אותי כחיות השדה, שהם אוכלים עשבים ושותים מים וחיון ורואים את העולם, כך תהא נפשי כאחת מהן. א"ל רב לך וכו'". והנה, משה רבינו ידע מה רב חלקו הצפון לו לעולם הבא, וידע גם ידע כמה יהיה קרוב לד' בעוה"ב, וכמו שאמרו חז"ל (דברים רבה שם): "א"ל הקב"ה, נשמה צאי אל תאחרי, ואני מעלה אותך לשמי השמים העליונים, ואני מושיבך תחת כסא כבודי, אצל כרובים שרפים וגדודים וכו'", ואעפ"כ לא רצתה הנשמה לצאת, כדאיתא שם, והיאך נבין שגם לאחר שאמר לו הקב"ה "ואני מושיבך תחת כסא כבודי", בכל זאת לא רצתה הנשמה לצאת, אתמהה.

אלא שהם הם הדברים שנתבארו בגודל ערכם של החיים, החיים חשובים היו למשה יותר מאשר להיות בעוה"ב תחת כסא הכבוד, ולכך לא רצתה הנשמה לצאת. הטעם בזה, כי בעולם הזה ישנה אפשרות להתקרב לד', אפשרות

"כי מי נח זאת לי" (ישעיהו נד, ט), ואמרו חז"ל (זהר על הפסוק בא אתה וכל ביתך אל התיבה, בראשית ז, א) שנקרא המבול על שמו, לפי שכשנודע לו שינצל הוא ובניו, לא התפלל על בני דורו שלא יבא עליהם המבול. והנה נח מסר נפשו לקיום העולם, כמו שאמרו חז"ל (תנחומא נח אות ט): "א"ר לוי, כל אותן י"ב חדש לא טעם טעם שינה, לא נח ולא בניו, שהיו זקוקים לזון את הבהמה ואת החיה ואת העופות וכו'", ועי' בפירושו האוה"ח הק' (בראשית ט, ג) שהותר לנח לאכול בשר בעלי חיים הואיל וטרח ויגע בהם בתיבה, וכל זה מורה על גודל מסירות נפשו של נח לקיום העולם, ובכל זאת לא התפלל על בני דורו, ותמוה מאד מדוע לא התפלל?

והנה אפשר היה לבאר, עפ"י מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה פמ"ט יג, והובא ברש"י בראשית יח, לב) וז"ל: "למה עשרה [היינו: מדוע לא התפלל אברהם להצלת סדום אם יהיו בסדום פחות מעשרה צדיקים], כבר נשתייר בדור המבול שמונה ולא נתלה לעולם בזכותם". ולכך לא התפלל אברהם על פחות מעשרה צדיקים, כי ידע שתפילתו לא תתקבל, ולמד זאת מנח שפחות מעשרה צדיקים אינם מגינים על דורם, ומטעם זה באמת גם נח עצמו לא התפלל.

אלא, שאם זה היה טעמו של נח שלא התפלל, יש להתפלא, מפני מה נקראו מי המבול "מי נח" על שלא התפלל, והרי טעמו עמו, שידע שתפילתו לא תועיל. ומוכח מכאן, שאעפ"כ היה צריך להתפלל, ואם כן קשה לאידך גיסא, למה אברהם אבינו לא התפלל.

ונראה בביאור הדברים, דהנה אמרו חז"ל: "ג' היו באותה עצה, בלעם יעץ, איוב שתק, יתרו ברח, בלעם שיעץ – נהרג בחרב, איוב ששתק – נידון ביסורים, יתרו שברח – זכה ומבני בניו ישבו בלשכת הגזית" (סוטה יא, א). והנה, הדבר ברור שאין לדמות כלל את חטאו של איוב לחטאו של בלעם שיעץ, ובכל זאת כשנתבונן נראה לכאורה, שעונשו היה גדול מעונש בלעם, שהרי בלעם נענש במיתה, ואילו איוב נידון ל"יסורי איוב", שהם קשים לאין ערוך יותר ממיתה, וכמו שמצינו בחז"ל (כתובות לג, ב): "אלמלי נגדוהו לחנניה מישאל ועזריה הוו פלחו לצלמא", הרי שאע"פ שמסרו את נפשם למיתה, בכל זאת לא היו יכולים לעמוד ביסורים, וא"כ רואים אנו לכאורה, כי עונש היסורים גדול הוא מעונש מיתה, ועל אחת כמה וכמה יסורי איוב, שאין אח ודוגמא ליסורים אלו, וכיון שחטאו של איוב היה קטן לאין ערוך מחטאו של בלעם, מפני מה נענש ביסורים שהם לכאורה עונש חמור יותר

סתירה למה שאמרו חז"ל שהיסורים באו לו כעונש על ששתק, כי "משפטי ד' אמת צדקו יחדיו" (תהלים יט,י), וביסוריו היה גם מן העונש על ששתק וגם מן הנסיון, ואם לא היה מגיע לו עונש מר שכזה על ששתק, כי אז לא היו באים עליו היסורים בכדי לנסותו בלבד.

וכן הוא ממש במי המבול, כי בודאי טעמו של נח שלא התפלל על דורו היה משום שידע שתפילתו לא תתקבל, כי אין התפלה מועלת אם יש פחות מעשרה צדיקים, ואף על פי כן נקראים מי המבול על שמו "מי נח", כי הגם שתפילתו לא היתה מועילה בכ"ז היה לו להתפלל, כי אם היה כואב לו על אבדן העולם וחורבנו, כי אז היה מתפלל וזועק לד' לבל יחרב העולם, הגם שידע שאין תפילתו מועלת. ומשלא התפלל, הרי שלא היה "כואב" לו כראוי אבדן העולם, ולכך נקראים מי המבול - "מי נח".

ומה שאמרו חז"ל, שהטעם שאברהם אבינו לא התפלל על פחות מעשרה צדיקים הוא מפני שלמד זאת מנח, אחר שנח נתבע על זה, כיצד למד ממנו? אולם לאמור, התביעה לא היתה משום שאילו היה מתפלל היו נמנעים מי המבול, אלא על זה גופא שלא צעק והתפלל, ואילו אברהם אבינו, שהרבה גם הרבה להתפלל על אנשי סדום, עד שהוצרך להתנצל על רוב תפילותיו כאמור: "אל נא יחר לד' ואדברה אך הפעם וגו'" (בראשית יח,לב), שוב לא היתה מוטלת עליו חובת התפילה אלא אם היא תתקבל. והוא ע"ד מה שאמרו חז"ל בביאור דברי הקב"ה למשה רבינו: "רב לך אל תוסף" (דברים ג,כו) - שלא יאמרו הרב כמה קשה, והתלמיד כמה סרבן ומפציר" (רש"י שם בשם ספרי), שכיון שלא תועיל התפילה אין לו להתפלל יותר מדי. ומשלמד מנח שלא תועיל תפילתו, לא הוסיף להתפלל, ודי לו בתפילותיו הרבות שהתפלל עד אז.

אשר אינה קיימת בעוה"ב, כי בעולם הזה אדם העוצם עיניו ומתפלל - הרי הוא עומד לפני מלך מלכי המלכים - "שויתי ד' לנגדי תמיד", ואילו בעוה"ב שואלים המלאכים זה לזה: "איה מקום כבודו". ובזה מבואר גם מה שאמרו חז"ל: "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז יותר מכל חיי עולם הבא" (אבות פ"ד מי"ז).

ולכך ביקש משה: "הניח אותי בעוה"ז ואחיה ולא אמות וכו'", כי הגם שידע את רום ערכו, וידע את רוב האושר הצפון לו בעולם הבא, אע"פ כן העדיף להיות בעוה"ז מכיון שידע את גודל ערך החיים. וגם מה שביקש משה להיות כחיה ועוף, יש לפרש שלא נתכוין שיהא לו שכל ודעת כשל בעלי חיים, אלא שנתכוין שתשאר לו דעת האדם, והיינו דעת של משה רבינו, אלא שיהיו כוחותיו מוגבלים ומצומצמים, ולא יראה יותר ממה שבעל חיים רואה בעוה"ז, ואף על חיים כאלו נאמר "יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז יותר מכל חיי העוה"ב".

אכן נראה לבאר את טעם עונשו הגדול של איוב באופן אחר, והוא עפ"י מה שביארנו פעמים רבות, שמהות ה"יסורים" ותכליתם, אינם רק עונש על החטא, אלא ללמד ולהורות לאדם שחטא, וזהו הענין של "מידה כנגד מידה", שע"י כך יוכל האדם לאמוד מהו חטאו [והארכנו בזה במאמר יז].

והנה, טעמו של איוב ששתק, יש לומר, כי ידע שלא יועיל מאומה אם ימחה. והראיה מיתרו שברח ולא מחה, והרי שלא היה בידו לעכב ולכן ברח, וכך גם איוב, משראה שאין הוא יכול למנוע מאומה - שתק, וע"ז באו עליו יסורי איוב להורות לו על טעותו, וכמו שביאר הרב מבריסק זצ"ל, שהמתייסר ביסורים זועק מחמת יסוריו, והגם שיודע הוא כי אין בצעקתו להושיע לו במאומה, עם זאת טבע האדם הוא כי מי שכואב לו צועק, והשותק - על כרחך שאין כואב לו, ועל כן באו היסורים להורות לאיוב כי הצרות של כלל ישראל לא היו אצלו כיסוריו שלו, שאם היה מרגיש בצרתם כשם שמרגיש הוא ביסוריו, היה זועק ומוחה, אף שיודע שמחאתו לא תועיל כלום.

ונוסיף, שלכך ניתנו לו יסורים נוראים כאלו "יסורי איוב", להורות עד כמה צריך היה להרגיש את צרת כלל ישראל, שהיה עליו לזעוק זעקה גדולה כל כך, כמו זו היוצאת מ"יסורי איוב".

והנה מצינו בחז"ל, כי טעם היסורים שניתנו לאיוב היו בשביל לנסותו, וכדאיתא בב"ב (טו,ב) שהשטן ביקש לנסותו - להראות שאינו כאברהם אבינו, יעו"ש. ואין זה

Below is an English adaptation of this weeks' Parsha Preview which can be heard live every Wednesday at 2:15 PM

When Mitzvos Become Offspring

Harav Hagaon Yehudah Wagshal Shlita

Parshas Noach begins with the words **נח איש צדיק** ואלה תולדת נח, and Rashi quotes this statement of Chazal: **שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים** - the primary offspring of a tzaddik are his good deeds. Now, Chazal say that the primary offspring of a tzaddik, specifically, is his **maasim tovim**, but we would think that should be the case for any person, not only a tzaddik! True, a tzaddik happens to do more good deeds than a regular person, but any person's main "product" is his good deeds! So why do Chazal seem to imply that only **maasim tovim** of a tzaddik are considered his "toldos"? Apparently, the good deeds of a regular person are considered mitzvot, for which he receives reward, but they are not on the **madreigah** of "toldos."

Actually, it seems puzzling that **maasim tovim** should be considered toldos at all, even for a tzaddik. In general, the concept of toldos requires connection. A person cannot produce offspring by himself; this happens only when there is a **chibur** and coming together of two sides. A man and a woman get married, there is a connection between them - **ונהיו לזכר אחד** - and the result is offspring, toldos. Similarly, in order for animals to produce offspring there must be a connection between a male and a female. This need for connection in order to create offspring applies to vegetation as well.

Furthermore, we know that seeds that are placed in sand will not grow, and R' Moshe Feinstein explains that the difference between soil and sand is that each grain of sand exists on its own, with no connection between them even though they are packed tightly together, whereas soil consists of granules of dirt that combine into one unit. From that combination and connection, plants can grow, and that is what sparks the growth of fruits.

The rule is that whenever something is alone, with no connection to anything else, nothing can grow from it; there are no toldos. Only when there is **chibur** is it possible to have toldos. If so, then how can the **maasim tovim** of a tzaddik, which he performs by himself, be considered his toldos?

I think the answer lies within the question.

True, if a person performs a good deed all by himself without any connection, that **maaseh tov** is not a toldah, even though he will receive **schar** for it and is **yotzei** his obligation, but if he performs a good deed with connection to Hakadosh Baruch Hu and the Torah, that **maaseh tov** is a toldah.

The word "mitzvah" is usually translated as "commandment," but some **kadmonim** note that it can also connote "tzavsa," which, in Aramaic, means "togetherness" or "companionship."

When a person does a mitzvah due to the **tzivui**, just to obey the command, he's **yotzei** his **chiyuv**, and he earned himself a mitzvah, but he didn't necessarily experience any connection. If, however,

he performs the mitzvah as a **tzavsa**, an act of togetherness and connection to Hakadosh Baruch Hu, then the mitzvah will be a toldah.

Perhaps this is why Chazal stress that the main toldos of tzaddikim, specifically, are **maasim tovim**. Regular people also perform good deeds, but a tzaddik is someone who's connected to Hakadosh Baruch Hu, so the **maasim tovim** that he does are a result and expression of that **chibur**.

This idea might be reflected in the passuk that states, **אלה תולדת נח נח איש צדיק תמים הנה בדרתיו את האלקים התהלך נח**. After mentioning Noach's toldos, which Chazal say are good deeds, the Torah says that Noach walked "es" - with - Hashem. What do the two parts of this passuk have to do with each other? According to what we've explained, we can suggest that Noach was not performing his **maasim tovim** as an individual. Rather, his good deeds stemmed from his connection to Hakadosh Baruch Hu - **את האלקים התהלך נח**. Therefore, his **maasim tovim** were toldos.

Two Types of Mitzvos

What difference is there whether we do a **maaseh tov** that's a toldah - forging connection to Hakadosh Baruch Hu, **lishmah** - or a **maaseh tov** that's not a toldah, in a manner of **מצות אנשים מלומדה**, or because everyone else is doing it, or just because it's something we have to do? Either way we're **yotzei** the mitzvah and we get **schar**!

The difference is actually immense. A person has a limited amount of time in this world before moving on. But if he has toldos, then he has a continuation. Toldos are what give a person **nitzchiyus**.

A person's physical continuation in this world is through his children. If he has no children, he has no continuation. The same is true of the toldos that are **maasim tovim**. When a person does a **maaseh tov** in the manner of **tzivui**, it's beautiful and he gets **schar**, but a mitzvah involving connection and **tzavsa** creates a long-lasting toldah that makes an impression on the future of his life and on his family.

A toldah is something that creates **peiros** for the future, in the sense that you can benefit from it down the line. Just as a parent eventually reaps benefit from the children he raised, a person can benefit from the mitzvot that he does by having that mitzvah give back to him and uplift him in his **ruchniyus** in this world — but that's only if the mitzvah is done in a manner of toldos, with connection, as tzaddikim do their **maasim tovim**.

From Noach we learn that the way to turn good deeds into toldos is through cultivating **dveikus** with Hakadosh Baruch Hu by forging connection with Him in every mitzvah we do, as we think about Who is behind the mitzvah and why we are doing it.